

Ataması Yapılmayan Öğretmen Adaylarının Hissettikleri Umutsuzluk ve Tükenmişlik Duygusuna İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi

Examination of the Opinions of the Unassigned Preservice Teachers' Feeling of Hopelessness and Burnout

ÖZET

Türkiye’de yıllardır süregelen sorunlardan biri olan öğretmen atamaları bireylerde umutsuzluğa, çaresizliğe ve tükenmişliğe neden olmaktadır. Öğretmen adaylarının yaşadığı bu umutsuzluk, çaresizlik ve tükenmişlik duygusu uykusuzluk, depresyon, kalp rahatsızlığı, alerjik reaksiyonlar, kilo kaybı, yalnızlık, endişe, öfke nöbeti, korku ve hatta intihar gibi fiziksel, duygusal ve psikolojik problemlere yol açmaktadır. Bu araştırmanın amacı atama yetersizliği, eğitim fakültelerinin kontenjanının ihtiyaç duyulandan çok daha fazla olması, diğer fakültele pedagojik formasyon verilmesi gibi sebeplerle ataması yapılmayan öğretmen adaylarının hissettikleri umutsuzluk ve tükenmişlik duygusuna ilişkin görüşlerini tespit etmek ve konuya ilişkin olası çözüm yolları bulmaktır. Nitel bir çalışma olan bu araştırmaya ataması yapılmayan 10 öğretmen adayı katılmıştır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak elde edilmiş ve betimsel analiz yöntemi ile çözümlenmiştir. Bu bağlamda katılımcıların umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu kavramlarını çaresizlik, beklentiye girmemek, hayattan vazgeçme, endişe ve kaygı olarak ifade ettikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan araştırmalar ataması yapılmayan tüm öğretmen adaylarının umutsuzluk ve tükenmişlik duygusunu yaşadıklarını göstermektedir. Bu çalışmalar ışığında, katılımcılara göre kontenjan sayılarının artırılması, ücretli öğretmenlik sisteminin son bulması, fen edebiyat fakültelerine pedagojik formasyon verilmemesi, KPSS’ın ücretsiz olması atama sorununa bir nebze de olsa çözüm sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler Öğretmen Adayları, Atama, Umutsuzluk, Çaresizlik, Tükenmişlik

ABSTRACT

Appointment of teachers, one of the lasting problems in Turkey for years, causes hopelessness, desperation and burnout in individuals. This sense of hopelessness, helplessness and burnout experienced by teacher candidates leads to physical, emotional and psychological problems such as insomnia, depression, heart disease, allergic reactions, weight loss, loneliness, anxiety, tantrums, fear and even suicide. The aim of this research is to determine the opinions of the teacher candidates who were not appointed due to the inadequacy of appointment, the quota of education faculties being much higher than needed, and the pedagogical formation given to other faculties, about the feelings of hopelessness and burnout and to find possible solutions to the subject. 10 pre-service teachers who were not assigned participated in this qualitative study. The data were obtained by preparing a semi-structured interview form and analyzed by descriptive analysis method. In this context, it was concluded that the participants expressed the concepts of hopelessness and burnout as helplessness, not having expectations, giving up on life, worry and anxiety. Studies show that all teacher candidates who are not assigned experience feelings of hopelessness and burnout. In the light of these studies, increasing the number of quotas according to the participants, the end of the paid teaching system, the absence of pedagogical formation in science and literature faculties, and the fact that KPSS is free will provide some solution to the assignment problem.

Keywords: Preservice teacher, Appointment, Hopelessness, Desperation, Burnout

GİRİŞ

Günümüzün en büyük sorunlarından biri olan işsizlik problemi sadece vasıfsız elemanları değil üniversite mezunlarını da olumsuz yönde etkilemektedir. İş sahibi olmak bireye ekonomik güç sağlamanın yanı sıra kişinin özgüvenli ve kendini işe yarar hissetmesine de katkıda bulunduğu için son derece önemlidir. Bir insanın temel ihtiyaçlarını karşılayacak gelire sahip olmaması hem kendine olan saygısını hem de özgüvenini zedeler (Darithy, Goldsmith ve Veum, 1997).

İşsizlik; kaygı, depresyon ve anksiyete bozukluğu gibi birçok psikolojik probleme yol açmaktadır. Bu süreç uzadıkça ruhsal hastalıklar artmakta, kişi özgüvenini ve yaşama sevincini kaybetmektedir (Feather ve Rowley, 1987). Yüksel (2003) tarafından yapılan çalışmalar işsizlik problemi karşısında ailelerin negatif tutum sergilemesinin ve toplum baskısının depresyona, kaygıya ve umutsuzluğa yol açtığını göstermektedir.

Kaygı, herhangi bir tehlike karşısında sorunlarla başa çıkmaya yarayan, duygusal, davranışsal ve fizyolojik değişiklikleri içeren bir savunma mekanizmasıdır (Senemoğlu, 2007). Hayat şartları, toplum, iş imkânı, stres gibi

Duygu Şenyer¹
Ahmet Üstün²

How to Cite This Article

Şenyer, D. & Üstün, A. (2023). “Ataması Yapılmayan Öğretmen Adaylarının Hissettikleri Umutsuzluk ve Tükenmişlik Duygusuna İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi”, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(66):3205-3210. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/JOSH.AS.70893>

Arrival: 04 June 2023

Published: 31 July 2023

International Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

This journal is an open access, peer-reviewed international journal.

¹ Öğretmen., MEB, Samsun, Türkiye

² Prof. Dr. Amasya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Amasya, Türkiye

faktörler göz önünde bulundurulduğunda kaygının kültürden kültüre değiştiği görülmektedir (Craske, Hinton, Hoffman, Lavia, Lewis-Fernandes ve Patterson, 2010).

Umut, bir kişinin hayattan dilediği, amaç edindiği ve umduğu şeylerin gerçekleşeceğine olan inancı ve beklentisidir (İmamoğlu ve Yavuz, 2011). Umutsuzluk ise bireyin gelecekte beklenmesini yitirme, karamsarlığa kapılma ve yaşadığı durum karşısında çaresiz kalma hissidir (Vidinlioğlu, 2010). Başarısızlık duygusunu yaşayan bir kişinin gelecekte beklenmesini yitirmesi onu bir bilinmeze sürükleyip umudunu kaybetmesine sebep olmaktadır (Horney, 2007). Hedefe giden yolda karşılaşılan engeller bireyin yalnızlık, stres, kaygı, umutsuzluk ve tükenmişlik gibi hisler yaşamasına yol açmaktadır (Baş, 2010).

Tükenmişlik kavramı ise “gücünü yitirmiş olma, çaba göstermeme durumu” (TDK,2015) şeklinde ifade edilmektedir. Bu olgu son yıllarda özellikle çalışma hayatında en sık yaşanan sosyal bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır (Çiçek Sağlam, 2011). Tükenmişliğe neden olan asıl etmen insanları sürekli baskı altına tutan iş ortamı ve karşılaşılan başarısızlık duygusudur (Özdemir, 2015). Tükenmişliğin yorgunluk, bitkinlik, baş ağrısı, uykusuzluk, kalp rahatsızlığı, mide hastalıkları, ciltte oluşan alerjik reaksiyonlar, kilo kaybı ve ağrı gibi fiziksel belirtilerinin yanı sıra çabuk öfkelenme, çaresizlik, alınganlık, aile ve toplumsal çevreden uzaklaşma, kendini başarısız hissetme, ağlama krizleri gibi duygusal belirtileri de vardır. Tükenmişliğin psikolojik belirtileri ise hayal kırıklığı, özgüven problemi, endişe, yalnızlık, depresyon, umutsuzluk, ailevi problemler ve intihardır (Özdemir, 2015).

Ülkemizde yıllardır çözülemeyen en büyük sorunlardan biri de yetersiz öğretmen atamalarıdır. Öğretmen adayları üniversiteden mezun olduktan sonra kamu kurumlarında öğretmenlik yapabilmek için her yıl düzenlenen Kamu Personeli Seçme Sınavı (KPSS) ve Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi’ne (ÖABT) ardından da sözlü sınava girmektedir. Sadece eğitim fakültesi mezunlarının değil pedagojik formasyon alan diğer fakülte mezunlarının da öğretmenlik mesleğini yapabiliyor olması, üniversitelerde kontenjanların azaltılmaması ataması yapılmayan öğretmen adaylarının sayısının her geçen gün daha da artmasına neden olmaktadır. Bu durum ataması yapılmayan öğretmen adaylarını umutsuzluğa sürüklemektedir (Akpolat, 2022). 2022 yılında yapılan Kamu Personeli Seçme Sınavı Eğitim Bilimleri oturumuna 421.140, Öğretmenlik Alan Testi’ne ise 341.917 öğretmen adayı girmiştir (ÖSYM, 2022). Sınava giren 421.140 öğretmen adayı arasından Temmuz ayında sadece 20.000 öğretmen ataması yapılmıştır (MEB, 2022). Ataması yapılmayan binlerce öğretmen adayı ekonomik sorunlarla ve toplumsal baskıyla yüz yüze gelmekte, yoğun strese, umutsuzluğa ve depresyona maruz kalmaktadır (Dusselier, 2005).

Türkiye’de 80 ilden 1127 ataması yapılmayan öğretmenin katıldığı anket sonuçları incelendiğinde, öğretmen adaylarından %38,33’ünün intihar etmeyi düşündüğü görülmektedir (Cumhuriyet.com, 2014). Şanlıurfa’nın Birecik ilçesinde 4 yıldır ataması yapılmayan öğretmen Murat K. hayatına son verirken Matematik öğretmenliği bölümünden birincilikle mezun olan fakat ataması yapılmayan Kevser öğretmen de intihar ederek yaşama veda etti (Tamgatürk.com, 2022). Bu örnekler gösteriyor ki depresyon ve umutsuzluğun yanı sıra yaşadıkları ekonomik sıkıntılar ve çevre baskısı da ataması yapılmayan öğretmenleri intihara sevk etmektedir (Kılıç ve Yılmaz, 2015).

Bu bilgiler ışığında; atamaların eşit ve adil bir şekilde yapılmaması sonucu işsiz kalan ya da kendi meslekleri dışında alanlara yönelmek zorunda bırakılan öğretmen adaylarının umutsuzluk, çaresizlik ve tükenmişlik hissine kapıldıklarını ve hatta intihara sürüklendiklerini söylemek yanlış olmayacaktır.

Eğitim fakültelerine ayrılan kontenjanın ihtiyaç duyulandan fazla olması, fen edebiyat fakültesi öğrencilerine de pedagojik formasyon verilmesi, Milli Eğitim Bakanlığı’nın yeterince atama yapmaması sonucunda öğretmen adayları hem maddi hem de psikolojik problemlerle karşı karşıya kalmaktadır. Ataması yapılmayan öğretmen adaylarının yaşadığı bunalım ve umutsuzluk intihar sayılarının artmasına neden olmaktadır (Kılıç ve Yılmaz, 2015).

Bu nedenle bu çalışmanın amacı ataması yapılmayan öğretmen adaylarının hissettikleri umutsuzluk ve tükenmişlik duygusuna ilişkin görüşlerini tespit etmek ve olası çözüm yolları bulmaktır. Bu amaçla aşağıdaki problemlere cevap aranmıştır.

- ✓ Size göre umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu nedir? Umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu denilince aklınıza neler gelmektedir?
- ✓ Umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu kavramı yerine hangi kavramları kullanırsınız?
- ✓ Öğretmen atamasının yapılmasını beklerken umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu yaşadınız mı?
- ✓ Ataması yapılmayan öğretmen adaylarının hissettikleri umutsuzluk ve tükenmişlik duygusuna ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına ve verilerin analiz edilmesine dair bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın Modeli

Ataması yapılmayan öğretmen adaylarının yaşadıkları umutsuzluk ve tükenmişlik duygusuna ilişkin düşüncelerinin ve çözüm önerilerinin belirlenmesinin amaç edinildiği bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir.

Nitel araştırma, doğal ortama karşı hassas olan, bütüncül bir yaklaşımda bulunan, tümevarım yöntemiyle analiz eden ve esnek bir araştırma deseni sunan bir yaklaşımdır (Demirli, 2007).

Çalışma Grubu

Çalışma grubu ataması yapılmayan 10 öğretmen adayından oluşmaktadır. Katılımcıların kimlik bilgileri saklı tutulmuş ve katılımcılar K1, K2, K3... şeklinde kodlanmıştır.

Tablo 1: Araştırmaya Katılan Öğretmenlere Ait Özellikler

	Eğitim Seviyesi	Kıdem	Branş
Katılımcı 1	Lisans	3	Sosyal Bilgiler
Katılımcı 2	Lisans	2	Beden Eğitimi
Katılımcı 3	Lisans	2	Matematik
Katılımcı 4	Lisans	6	Okul Öncesi
Katılımcı 5	Lisans	2	İngilizce
Katılımcı 6	Lisans	1	Din Kültürü
Katılımcı 7	Lisans	2	Okul Öncesi
Katılımcı 8	Lisans	3	Sınıf Öğretmeni
Katılımcı 9	Lisans	4	Türk Dili ve Edebiyatı
Katılımcı 10	Lisans	3	Türkçe

Tablo 1 eğitim seviyesi açısından incelendiğinde çalışma grubunun tamamının lisans mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların %40'ı 2 yıllık, %30'u 3 yıllık, %10'u 1,4 ve 6 yıllık mezun öğretmen adaylarından oluşmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veriler araştırmacı tarafından açık uçlu sorulardan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanarak elde edilmiştir. Formdaki sorular temel alınarak katılımcılarla görüşülmüş ve rapor haline getirilmiştir.

Verilerin Analizi

Elde edilen bilgiler betimleyici bakış açısına göre incelenmiştir. Katılımcılara ait bilgiler sistemli bir şekilde kodlanmış ve yorumlanmıştır. Betimsel analizde veriler daha önceden tespit edilen kategori ya da boyutlara göre özetlenip yorumlanır.

BULGULAR

Elde edilen veriler araştırma sorularının ışığında analiz edilmiştir. Katılımcıların “Size göre umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu nedir? Umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu denilince aklınıza neler gelmektedir?”, “Umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu kavramı yerine hangi kavramları kullanırsınız?”, “Öğretmen atamasının yapılmasını beklerken umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu yaşadınız mı? Yaşadığınız hisleri kısaca anlatınız.”, “Ataması yapılmayan öğretmen adaylarının hissettikleri umutsuzluk ve tükenmişlik duygusuna ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?” sorularına verdikleri cevaplar analiz edilmiştir. Bu bağlamda;

Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Ataması yapılmayan öğretmen adaylarının hissettikleri umutsuzluk ve tükenmişlik duygusuna ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla “Size göre umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu nedir? Umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu denilince aklınıza neler gelmektedir?” şeklinde bir soru sorulmuştur. Elde edilen verilerin analizi yapıldığında umutsuzluk ve tükenmişlik duygusunun hayattan vazgeçme, geleceğe yönelik beklentilerin azalması, çaresizlik olarak tanımlandığı görülmüştür. Katılımcıların doğrudan vermiş oldukları ifadeler şu şekildedir;

K1: “Bu kavramları insanın hevesinin, isteğinin kalmaması, mental açıdan bitmek olarak özetleyebilirim.”

K5: “Umutsuzluk bana göre çaresiz olmak, elinin ayağının hiçbir şeye kalkmaması, sürekli endişeli ve gelecekte kaygılı olmaktır. Umutsuzluk ve tükenmişlik bana göre hayattan keyif almamak, seni mutlu edecek bir şeyin kalmamasıdır.”

K7: “Umutsuzluk her geçen gün daha da hayattan vazgeçmek ve beklentiye girmemektir. Tükenmişlik ise umutsuzluk duygusunun getirdiği bir bıkkınlık, bezginlik, yorgunluktur.”

K3: “Umutsuzluk geleceğe dair beklentilerimizin azalmasıdır. Tükenmişlik emeklerimizin karşılığı alınmadığında içsel olarak yaşadığımız enerji azlığıdır. Tükenmişlik duygusunun fazlalığının umutsuzluğa yol açtığını düşünüyorum.”

K8: “Geleceğe yönelik hayallerin tükenmesi, yaşamın amacının yok olması ve derin çaresizlik hissidir.”

Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Ataması yapılmayan öğretmen adaylarının umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu yerine kullandıkları kavramları tespit etmek amacıyla “Umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu kavramı yerine hangi kavramları kullanırsınız?” sorusu yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının bu kavramlar yerine daha çok hayattan vazgeçme, bıkkınlık, çaresizlik, yorgunluk ve hayal kırıklığı gibi kavramları kullandıkları tespit edilmiştir. Aşağıda bazı katılımcıların bu soruya verdikleri cevaplar yer almaktadır.

K9: “Çaresizlik, bıkkınlık, vazgeçiş kavramları kullanılabilir.”

K1: “Bu soruya kendi duygularımı düşünerek bu süreci bizzat yaşamış bir kişi olarak cevap vermem gerekirse bu kavramların yerine yorgunluk, bıkmışlık, hayal kırıklığı gibi kavramları kullanabilirim.”

K8: “İsteksizlik, ruh ölümü veya çaresizlik kavramlarını kullanabiliriz.”

K10: “Yorgunluk kavramı bu kavramların yerine kullanılacak en makul alternatif olabilir.”

Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Ataması yapılmayan öğretmen adaylarının yaşadıkları umutsuzluk ve tükenmişlik duygusunu tespit etmek amacıyla “Öğretmen atamasının yapılmasını beklerken umutsuzluk ve tükenmişlik duygusu yaşadınız mı? Yaşadığınız hisleri kısaca anlatınız” şeklinde bir soru yöneltilmiştir. Araştırmaya katılan tüm öğretmen adaylarının umutsuzluk ve tükenmişlik hissini yaşadığı belirlenmiştir. Katılımcıların bu soruya verdiği cevaplar şu şekildedir;

K1: “Bu kadar bilinmez, soru işaretinin olduğu bir ortamda üstüne bir de gelecek kaygısını ekleyince bu duyguların yaşanmasının neredeyse kaçınılmaz ve çok olası olduğunu düşünüyorum. Bu süreçte insan özellikle süreç uzadıkça mental açıdan çok yorulmaya başlıyor. Bu yorgunluk insanın hayatının neredeyse her kısmına sirayet ediyor.”

K5: “2 yıldır kendi memleketimde ücretli öğretmenlik yapıyorum. Çocuklar benim için sınav sürecinde bana iyi gelen tek şey diyebilirim. Fakat 2 senedir elimden geleni yapıyor olmama rağmen kontenjan yetersizliği nedeniyle atamam yapılmadı. Ben kendimi bu mesleğe ait hissediyorum. Ücretli öğretmenlikte bir hakkımızın olmayışı, tatillerde ücret kesilmesi, eşit şartlarda çalışıp farklı ücretlere tabii olmak vb. sorunlar nedeniyle çok değersiz hissediyorum.”

K2: “Elbette yaşadım. Atanabilmek için sürekli hayatımı erteliyorum. Sevdiğim şeylerden mahrum kalıyorum ana hala mükâfatını alamıyorum. Ekonomik özgürlüğümün olmayışı beni hayattaki çoğu eğlencede ve zevklerimizden mahrum bırakıyor. Tükendiğimi hissediyorum.”

K9: “Evet yaşadım. Hala yaşıyorum. Atanamadığım her yıl aileme karşı kendimi daha da suçlu hissediyorum. Özel sektörde emeğimin karşılığını alamıyorum. Ekonomik açıdan aileme muhtaç oluyorum. Bu da beni umutsuzluğa ve tükenmişliğe sevk ediyor.”

K8: “Özellikle her sene ne ile karşılaşacağımız bilinmediğinden bir yokluk üzerine çalışıyormuş gibi hissediyorum. Sadece çalışırken değil günlük rutinleri bile bir dahaki sene yaparım diyerek erteliyorum. Atama olmadıkça hayatım erteleniyor. Bir yandan yapılan toplum baskılarını da acı acı hissedersiniz. Hal böyleyken kendinizi dünyanın en şanssız insanı hissedersiniz. Suyu olmayan nehirde kürek çırparken bulursunuz kendinizi.”

K10: “Yıllar boyunca verilen emeklerin sonuca erişmemesi sanki hiçbir şey doğru gitmeyecek, hep kaybedeceğiz hissi uyandırmıştı.”

Araştırma Sorusuna İlişkin Bulgular

Ataması yapılmayan öğretmen adaylarının yaşadıkları olumsuz duygulara dair çözüm önerisi sunmak amacıyla katılımcılara “Ataması yapılmayan öğretmen adaylarının hissettikleri umutsuzluk ve tükenmişlik duygusuna ilişkin çözüm önerileriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Katılımcılar çözüm önerisi olarak atama kontenjanlarının artırılmasını, fen edebiyat fakültelerine pedagojik formasyon verilmemesini, eğitim fakültelerinin kontenjanlarının azaltılmasını, ücretli öğretmenlik sisteminden vazgeçilmesini ve sözlü mülakatların kaldırılmasını ifade etmişlerdir. Katılımcılar soruya ilişkin doğrudan ifadeleri şu şekildedir;

K2: “Adil bir sınav uygulanırsa, kontenjan dağılımı eşit ve adaletli olursa, fen edebiyat fakültelerine verilen pedagojik formasyon hakkı tamamen kaldırılıp geri getirilmezse, düzenli olarak ihtiyacı karşılayacak atama yapılır ve ücretli kölelikten vazgeçilirse bu mesele çözülür.”

K1: “Süreçte çok belirsizliğin olduğunu ve şeffaflık olmadığını bunların da güvensizlik yarattığını düşünüyorum. Mülakatın adaletli olduğunu düşünmüyorum ve kalkması gerektiğini savunuyorum. Bunun yanında sınavla alakalı güvensizliğin giderilmesi gerektiğini düşünüyorum.”

K7: “Üniversitelerde ihtiyaç olmayan bölümler kapatılmalı, Milli Eğitim Bakanlığı ihtiyaca göre adil bir dağılımla atama yapılmalıdır. Mülakatlar kaldırılmalı ve ücretli öğretmenlik son bulmalıdır.”

K5: “Kontenjan sayılarının artırılması, üniversitede bölüm için ayrılan kontenjanın azaltılması, KPSS için belli bir miktar maddi destek sağlanması, KPSS'nin ücretsiz olması, ücretli öğretmenlik sisteminden vazgeçilmesi, öğretmenliğin mesleki itibarının artırılması...”

K9: “Güvenilir ve adil bir sınav sisteminin getirilmesi, MEB'in atama kontenjanını artırması, üniversitelerde ihtiyaç duyulan bölümlerin açılması, eşit işe eşit ücret mantığıyla ücretli öğretmenlik uygulamasından vazgeçilmesi, sözlü mülakatların kaldırılması biz öğretmen adaylarının yaşadığı umutsuzluk ve tükenmişlik duygusuna ilişkin çözüm olabilir.”

K10: “Hayatlarını bir alanda idame ettirmeyi hedefleyen insanların kendilerini bir boşlukta hissetmesinin önüne geçilmesi gerekmektedir. Bunun için de gerekli olanın üzerindeki kontenjan kapatılmalıdır. Biriken sayılar erimeden yeni alm da yapılmamalıdır.”

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, ataması yapılmayan öğretmen adaylarının yaşadıkları süreçte hissettikleri umutsuzluk ve tükenmişlik duygusunun, bu duygularla başa çıkma yollarının ve karşılaştıkları problemlere ürettikleri çözüm önerilerinin ve öğretmen adaylarının görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada ulaşılan görüşler ataması yapılmayan 10 öğretmen adayının görüşme formundaki 4 soruya verdikleri cevaplardan oluşmaktadır.

Yapılan bu çalışmada ankete katılan ataması yapılmamış öğretmen adaylarının umutsuzluk ve tükenmişlik hissini benzer şekilde tanımladığı görülmektedir. Araştırma sonucuna göre öğretmen adayları umutsuzluğu ve tükenmişliği çaresizlik, bıkkınlık, vazgeçiş, hayal kırıklığı olarak tanımlamakta ve umutsuzluk, tükenmişlik kavramı yerine bu kavramları kullanmaktadırlar. İlgili alan yazın incelendiğinde benzer tanımların yapıldığı görülmektedir. Örneğin, Cennery, Cheyne ve O'Connor (2000), umutsuzluğu geleceğin kötü şeyler getireceğine inanma, negatif beklenti içerisinde olma şeklinde tanımlamaktadır.

Elde edilen veriler bu çalışmaya katılan öğretmen adaylarının tamamının atama beklerken umutsuzluk ve tükenmişlik hissine kapıldıklarını, hayatlarını ertelemek zorunda kaldıklarını, yaptıkları hiçbir şeyden zevk alamadıklarını, ekonomik özgürlüğe sahip olamamanın toplum baskısına ve utanca neden olduğunu göstermektedir. Bu probleme ilişkin daha önce yapılan araştırmalar da bu sonucu destekler niteliktedir. Ataması yapılmayan öğretmen adaylarının yaşamdan aldıkları doyum düşük iken yaşadıkları umutsuzluk düzeyi yüksektir (Aydoğan, Işıklar ve Şar, 2012).

Bu çalışmaya katkıda bulunan öğretmen adayları yaşadıkları umutsuzluk ve tükenmişlik duygusunun çözümü için adil bir sınav sisteminin getirilmesinin, atamalarda kontenjan sayısının artırılırken üniversitelerde eğitim fakültelerinin kontenjanlarının azaltılmasının, ücretli öğretmenlik sisteminin tamamen kaldırılmasının, fen edebiyat fakültelerindeki pedagojik formasyon uygulamasına son verilmesinin, sözlü mülakatlardan vazgeçilmesinin büyük önem taşıdığını dile getirmişlerdir.

Bu bilgiler ışığında şu önerilerde bulunulmuştur; öğretmen atamalarında özellikle son yıllarda artan düzensizliğin, plansızlığın ve adaletsizliğin önüne geçilmelidir. Milli Eğitim Bakanlığı atama kontenjanlarını belirlerken adil olmalı, sözlü mülakat uygulamasından vazgeçilmeli, öğretmenler sadece eğitim fakültesi mezunu olmalı, KPSS'den herhangi bir ücret talep edilmemeli, öğretmen adayları sanatsal, sosyal ve kültürel etkinliklerle desteklenmeli, ücretli öğretmenlik sistemi son bulmalı, öğretmenlerin mesleki itibarları geri verilmelidir. Ancak bu olumsuzluklar ortadan kalkarsa öğretmen adaylarının yaşadığı umutsuzluk ve tükenmişliğe çare bulunabilir.

KAYNAKÇA

Akpolat, T., Öğretmen adaylarının umut düzeylerinin atanamama kaygısına etkisinde sosyal güven ve memnuniyetin aracı etkisi. Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi. 5(1)18.

Baş, L. (2010). öğretmen adaylarının saldırganlık ve umutsuzluk düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak).

- Demirli, C. (2007), e-portfolio öğretim sürecinin öğrenenlerin tutumları ve algıları üzerine etkisi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış doktora tezi, Elazığ.
- Dusselier, L., Dunn, B., Wang, Y., Shelley il, M. C., & Whalen, D. F. (2005). Personal, health, academic, and environmental predictors of stress for residence hall students. *Journal of American college health*, 54(1), 15-24.
- Goldsmith, A., Veum, J. R. ve Darity, W. (1997). Unemployment, joblessness, psychological well-being and self-esteem: Theory and evidence. *Journal of Socio-Economics*, 26 (2), 133-158.
- Horney, K. (1999). *Çağımızın Nevrotik Kişiliği*, Çev. Selçuk Budak. Ankara: Öteki Matbaası, 4. Basım.
- <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/atamasi-yapilmayan-murat-ogretmen-yasamina-son-verdi-1903832?ysclid=lhk8ambcon238755865>
- <https://www.osym.gov.tr/TR,24039/2022-kpss-lisans-genel-yetenek-genel-kultur-egitim-bilimleri-alan-bilgisi-ve-oabt-sinav-sonuclarina-iliskin-sayisal-bilgiler.html>
- <https://www.tamgaturk.com/ogretmenler-intihar-ediyor/43574/>
- <https://www.tdk.gov.tr/tdk/>
- İmamoğlu, A. ve Yavuz, A. (2011). Üniversite gençliğinde dini inanç ve umutsuzluk ilişkisi. *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 13 (23), 205-244.
- Kılıç, M. Ve Yılmaz, B., Kamu Personeli Seçme Sınavı'na hazırlanan öğretmen adaylarının umutsuzluk ve sosyal destek düzeyleri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*. 2-3.
- Lewis-Fernández, R., Hinton, D. E., Laria, A. J., Patterson, E. H., Hofmann, S. G., Craske, M.G. ve Liao, B. (2010). Culture and the anxiety disorders: Recommendations for DSM-V. *Focus*, 9(3), 351-368.
- O'Connor, R. C., Connery, H. & Cheyne, W. M. (2000). Hopelessness: The role of depression, future directed thinking and cognitive vulnerability. *Psychology, Health & Medicine*, 5 (2), 155-162.
- Rowley, K. M. ve Feather, N. T. (1987). The impact of unemployment in relation to age and length of unemployment. *Journal of Occupational Psychology*, 60, 323-332.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim, Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Şar, A.H., Işıklar, A. ve Aydoğan, İ. (2012). Atama bekleyen öğretmen adaylarının yaşam doyumunu yordayıcı değişkenlerin incelenmesi. *MAKÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. 23: 257 – 271.
- Vidinlioğlu, S.Ö. (2010). Orta Öğretim Öğrencilerinin Benlik Algısı ve Umutsuzluk Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi SBE, Sakarya).
- Yüksel, İ. (2003). İşsizliğin psiko-sosyal sonuçlarının incelenmesi (Ankara Örneği). *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4 (2), 21-38.